

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA — POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTAMÂNĂ

Sub conducerea D-lui SILIU RĂDULESCU Consilier la Curtea de Apel din București

COSTUL ABONAMENTULUI
A SE VEDEA PE COPERTĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
15, STR. JULES MICHELET, 15

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR
1 Nov. 1893 — 17 Aug. 1931

Mircea T. Djuvara. — *Giorgio Del Vecchio: Justiția, Individul și Statul.*

Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Justiție Secțiunea II-a.* — Revizuire. — Servituți (Gheorghe Sion cu Gheorghe Timos).

Curtea de Apel din București S. II. — Accident de muncă. — Instanță. Competințe (Pavel Ion cu Soc. „Carpatina”).

GIORGIO DEL VECCHIO :

JUSTIȚIA, INDIVIDUL ȘI STATUL

Cugetătorul Giorgio Del Vecchio, una din figurile cele mai reprezentative ale filozofiei juridice contemporane și marele nostru prieten, își manifestă din nou fecunda sa activitate științifică. În ultimul timp d-sa a dat la lumină o serie de scurte expuneri în care se reflectează în mod sintetic directiva concepțiunii sale.

Două din aceste lucrări și anume „*Criza Științei Dreptului*” și „*Criza Statului*”, editate în limba română, București, 1934, sunt lecțiunile date Facultății de Drept din București cu ocaziunea vizitei ce ne-a făcut : ele sunt suficient cunoscute de lumea noastră juridică. O altă lucrare „*Il problema delle fonti del Diritto positivo*” (Roma, 1934) cuprinde raportul făcut de d-sa la prima sesiune a Institutului Internațional de Filozofie a dreptului și Sociologie juridică din Paris, Oct. 1933, și o analiză a acestui studiu ar trebui făcută în legătură cu celelalte rapoarte ale sesiunii apărute toate în „*Annuaire de l'Institut International de Philosophie du Droit et de Sociologie Juridique*” (Sirey, 1934, 2 vol.).

Iată de ce vom vorbi aci despre „*Giustizia e Diritto*” (Roma, 1934), cuprinzând comunicarea făcută la al VIII-a Congres național de filozofie din Roma, la 26 Oct. 1933, și despre „*Individuo Stato e Corporazione*” (Roma, 1934), al cărei conținut a fost expus la Universitatea din Zürich, la 30 Aprilie 1934.

Aceste din urmă două studii se leagă între ele, căci primul reprezintă cea mai bună preparațiune pentru înțelegerea celui de al doilea; ele cuprinzând o expunere recentă sintetică a principiilor filozofiei juridice a marelui cugetător și de aceea credem de

datoria noastră de a prezenta conținutul lor lumii noastre juridice, pe cât posibil chiar cu forma lor originală.

* * *

Este inutil a mai caracteriza calitățile de stil și de expunere ale d-lui Giorgio Del Vecchio. Rare ori chestiuni așa de aride au putut fi exprimate cu atâta căldură, facilitate și eleganță. Frumusețea cristalină a cadențelor, a frazelor și a ideilor, armonia naturală care le leagă și avântul care se desprinde din ele ca un reflex al profunziunii convingerilor ar putea chiar da neinițiatilor impresiunea falsă de a înțelege cu prea multă ușurință probleme și soluțiuni, cari merg prin perspectivele pe cari le deschid până în adâncurile cele mai depărtate ale cugetului uman.

* * *

Există într'adevăr puține probleme mai dificile și mai importante de cât aceea de a defini Justiția și a arăta relațiunile ei cu Dreptul, problemă pe care de altfel Giorgio Del Vecchio a analizat-o cu măiestrie în lucrarea sa clasică „*La Giustizia*” (Bologna, ed. II, 1924, azi epuizată). În studiul recent „*Giustizia e Diritto*” aceleași idei sunt expuse pe scurt cu o nouă precizie.

Încă din primele începuturi ale gândirii filozofice, observă autorul, justiția a apărut ca o egalitate, ca o armonie, ca o proporție, ca o ordine.

Aceste calificări nu sunt desigur false, dar dau o definițiune prea largă. „Egalitatea e un raport care se aplică la toate speciile de realitate cognoscibilă; ea e un instrument logic de gândire, o categorie”. Armonia propusă de Platone nu se află numai în justiție. Ideia aristotelică de proporțiune poate avea aplicări variate sub formele ei aritmetică și geometrică, iar diviziunea justiției la care a ajuns astfel Stagiritul în distributivă și comutativă nu e proprie a da definițiune esențială căutată. Tot asemenea noțiunea de ordine, deja implicată în ideile arătate, cari reprezintă totuși toate laolaltă prime aproximațiuni de reținut.

Spre a ajunge de la aceste note generice, la determinarea justiției, trebuie insistat asupra notei *intersubjectivității*. Justiția apare într'adevăr, în sensul

ei specific, ca o „regulă determinată de conviețuire în relațiunile dintre Subiect și Subiect.“ Ideia se găsește de altfel în germene și la Aristoteles, la Dante, la Toma din Aquino. Jurisconșulții romani au caracterizat-o și ei prin aceea că raportul juridic e esențialmente o legătură, un *vinculum juris*, între persoane.

Profunda semnificațiune a acestui înțeles poate fi precizată numai prin critica gnoseologică. Natura Spiritului trebuie concepută ca subiect și în aceste condițiuni or- ce subiect trebuie să se gândească pe sine ca pus în opoziție cu un alt subiect: Ogni soggetto deve pensarsi come contraposto a un altro soggetto“ este formula lapidară, rămasă clasică, a d-lui Giorgio del Vecchio. Recunoscându-se astfel subiectivitatea altuia, fiecare se pune în condițiune de paritate obiectivă față de altul. Intre diferitele subiecte recunoscute pe acelaș plan se impune o coordonare a lor.

Or- ce criteriu de delimitațiune corelativă a acțiunilor mai multor subiecte, în sensul că unul e obligat față de altul, iar acestuia i se recunoaște facultatea de a pretinde prestațiunea, are forma juridicităței adică a justiței în sens larg, or-care ar fi conținutul obligațiunei sau pretențiunei corespondente între un subiect și altul.

Dar gândirea nu se poate opri aici. Orcare ar fi cuprinsul determinat al unui raport juridic, este din punct de vedere filozofic legitim și din punct de vedere psihologic inevitabil a se pune chestiunea, dacă o anume determinare juridică poate sau nu corespunde cu principiul ideal al „universalității spiritului, care transcende individualitatea empirică și contingentă“. O asemenea certă „divinitate“ a naturei noastre (*est deus in nobis*), prin care noi, deși legați în mod empiric de lumea fenomenelor, simțim că participăm la o altă lume prin aceea că posedăm virtualmente idei universale care trec cu mult dincolo (che trascendono di gran lunga) de existența și experiența noastră fizică, atribue or cărui subiect o valoare absolută“. Această valoare exige o recunoaștere și dă naștere la un criteriu care se impune, chiar dacă el ar fi violat în fapt. Apare astfel necesitatea de a opera o confruntare între acest criteriu absolut și normele juridice cari apar formulate în mod pozitiv în experiență.

Justiția în sine nu se poate așadar confunda cu dreptul pozitiv și se arată ca un model ideal, ca o paradigmă, întotdeauna validă în sfera sa, deși se actualizează în mod parțial și defectuos, deși ea este violată materialmente de nesfârșite ori.

Cu toate că caracterul formal al juridicităței e comun determinațiunilor juridice pozitive și celor pur ideale, trebuie menținută așadar distincțiunea clasică între dreptul natural și dreptul pozitiv, între justiția ideală și cea pozitivă. Formula „drept natural“ trebuie însă înlocuită cu aceea de „drept rațional“, căci rațiunea este însăși esența naturei noastre și ea este în or-ce caz „principium cognoscendi“ al dreptului.

Prin faptul că determinațiunea relațiunilor intersubiective printr'o obligațiune și o pretențiune recunoscută este astfel posibilă, ne înălțăm cu mult de-

asupra pozitivismului juridic și se crează o scară de valori care culminează în jurul justiței ideale.

Aceasta e singura concepțiune a justiței și a dreptului care corespunde atât faptelor cât și rațiunei.

Or ce dogmatism care ar duce la identitatea între a fi și a trebui („essere e dover essere“; „sein“ și „sollen“) se traduce în termeni practici prin amoralitate și oportunism, iar în termeni logici prin imposibilitatea de a face să valoreze o idee, dacă ea nu e impusă cu forța.

În afară de legile scrise, există altele, nescrise justiția se reflectează în mod variabil în toate legile dar ea nu se confundă cu niciuna. Orce ordine pozitivă nedreaptă sau ireparabil coruptă trebuie să fie întrecută și înlocuită printr'o ordine nouă, ca o revendicare a acelei justiței, care are ca teatru istoria, iar ca izvor etern și inepuizabil spiritul uman.

* * *

Instrumentul juridic cel mai de seamă de consacrare și mai ales de realizare a ordinei de drept pozitive este însă Statul. Pentru înțelegerea acțiunei justiței se pune astfel grava problemă a naturei Statului, a relațiunilor lui cu individul și a rolului formațiunilor sociale intermediare între Stat și individ. Această problemă capitală și atât de delicată formează obiectul lucrării „*Individuo, Stato et Corporazione*“.

Este fără îndoială, că la prima vedere existența Statului apare pentru individ ca un impediment la propriile lui acțiuni, ca un complex de înlănțuiri cari-l mărginesc, ca o putere preponderentă. Acest caracter se manifestă chiar prin sancțiuni și are de obiect exigența fie a unor prestațiuni negative fie chiar a unor prestațiuni pozitive, cum sunt spre exemplu cele tipice de serviciu militar și de plată a impozitelor. Există astfel o subjecțiune a individului față de Stat: acesta comandă, în timp ce primul e silit să se supună; iar problema limitelor acestei acțiuni a Statului e una din cele mai grele ale dreptului public.

Această primă pozițiune de antagonism între puterea statului și cetățeanul singular nu poate fi depășită de cât prin o viziune mai profundă care să permită unificarea într'un anume sens a termenilor raportului. Statul și individul sunt două realități pe cari dreptul trebuie să le concilieze fără a le suprima pe nici una, cum tind a o face teoriile anarhiste de o parte și cele cari duc individualismul la exces pe de altă parte.

Printre susținătorii acestora din urmă autorul citează ca exemplu pe Wilhelm Humboldt, John Stuart Mill, Spencer și Leroy Beaulieu, arătând cum totuși unii din ei, ca onești observatori, recunosc, că în epoca modernă sfera de acțiune a statului se lărgește tot mai mult. Ei ar trebui să dovedească în orice caz, că o suprimare sau o slăbire progresivă a ordinei juridice etatice ar face să crească prețul vieței, permițând o atingere a unor forme mai înalte și mai perfecte de activitate, și nu ar duce, cum pare mai

probabil, la o decadență a manifestațiilor reale ale ființei umane.

Nu trebuie căutată o soluție într-o repartitie cantitativă a atribuțiilor statului și a atribuțiilor individului, cum se face de obicei. E dificil a se admite, că vre-o parte a vieții și activității individuale s'ar sustrage complet Statului și ar rămâne cu totul străină de el; aceasta ar însemna în realitate a concepe Statul ca ceva extrinsec și material, având oarecum un corp distinct de acel al indivizilor.

Statul din contră nu este de cât un punct de referență al tuturor determinațiilor juridice cari domină expresiunile vieții reale.

În acest înțeles trebuie determinat sensul apartenenței individului către Stat, care nu poate fi în nici un caz o *servitute*. Individualitatea și autonomia sunt în realitate întărite, realfirmate și apărate prin Statul în valoarea lor universală.

Cu o formulă prea simplistă s'a afirmat în istoria gândirii juridice, că subiecțiunea individului către Stat este întotdeauna legitimă, pentru că ar fi fost consimțită de el prin contractul social.

S'a mai spus în timpurile mai noi că dreptul și Statul nasc ca o expresiune a spiritului și a conștiinței juridice populare.

Nu ar fi în urmare posibilă o disidență între aspirațiunile conștiinței individuale și normele juridice pozitive. În ambele cazuri s'ar stabili astfel o equatie perfectă între Stat și individ, între autoritate și libertate.

Realitatea dovedește însă contrariul și nu e dificil a descoperi eroarea acestor concepțiuni.

Ideia unui contract social empiric este nu numai antiistorică, dar și irațională, căci ea nu explică legarea generațiilor viitoare.

În ceea ce privește cealaltă teorie este de observat, că, în multitudinea aspirațiilor juridice sociale și individuale care se luptă în viața societății, dreptul pozitiv reprezintă o medie și o rezultată. Există însă întotdeauna o sumă de trebuințe, de exigențe și de pretențiuni care așteaptă recunoașterea lor. Mișcarea acestui echilibru, mereu instabil, constituie secretul oricărei dezvoltări istorice. Formațiunea și transformarea puterii politice reprezintă o fenomenologie extrem de complicată, în care se pot observa grave infinite și nenumărate forme nu numai de consens activ sau pasiv, dar încă și de rezistență și de luptă. Această putere reprezintă numai un nucleu, o *voință socială preponderentă*. Ea poate fi mai tare față de o anume opoziție izolată, dar mai slabă față de suma opozițiilor existente și nu reprezintă atunci o majoritate de consensuri. Istoria ne arată nu numai schimbări repezi, dar și gestațiuni lente, fermente obscure și latente, eroziuni graduale și imperceptibile, într-o criză perpetuă care e legea immanentă a evoluției umane.

Nimic nu poate fi mai greșit decât de a vedea în orice stare de fapt o plină și adecuată justificare; nimic nu poate fi mai puțin filozofic decât de a adora

a priori în orice fapt perfectă verificare a unui ideal și în specie a idealului de justiție. „Ori cine știe câte orori și injustiții atroce au fost comise dealungul secolelor în numele Statului și prin el, nu poate să nu simță în intimitatea conștiinței sale etice o profundă repugnanță pentru astfel de formule care nu au decât un fals lustru de idealism și ascund un materialism abject renunțând la valorile ideale care singure dau preț vieții”.

Nu orice putere etatică este legitimă. Aceasta însemnează, că, deasupra legilor care emană dela Stat și constituiesc astfel dreptul pozitiv, există o altă lege, legea justiției, care poate fi violată prin acțiunea Statului, dar nici odată suprimată în esența ei și în valoarea ei ideală.

Problema este așa dar de a determina Statul just. În acest scop trebuie să ne înălțăm deasupra faptelor, trecând dincolo de empirie, spre a ajunge în regiunea ideilor eterne. Trebuie găsit în natura individuală elementul său transcendental și necesar; trebuie deosebit *homo phaenomenon* și *homo noumenon*, subiectul empiric și cel universal care se află în orice individ, dar îl depășește.

Prin această distincție, dacă considerăm elementele esențiale ale ființei subiective în ceea ce ele sunt necesarmente comune și identice în toți indivizii, vom concepe idealitatea Statului, adică Statul după rațiune, Statul după justiție. Adevărul rațional e într'adevăr uniform și raționalitatea fiecăruia din noi coincide cu aceea a tuturor.

Individul, ca ființă rațională, are caracterul autonomiei; el posedă un principiu absolut al unei ordine de determinațiuni, care trece dincolo de lumea experienței. Subiectivitatea Statului se întâlnește și se conciliază astfel în mod necesar cu aceea a individului. Dar nu se înțelege prin aceasta un Stat oarecare existent prin puterea lui de fapt, ci Statul optim, Statul ideal, Statul arhetip al unei exigențe deontologice, întocmai cum legea justiției e un model față de legile juridice pozitive. E singurul mijloc de a evita grosolanul paralogism care confundă disciplina etică cu știința fizică, lumea ființei cu aceea a datorinței (il mondo del essere e il mondo del dover essere).

„Statul este prin urmare, astfel înțeles, punctul ideal de convergență al esenței proprii din „subiectivitatea tuturor indivizilor care cooperează în mod unitar într-o sistemă de viață”. „Entitatea sa consistă tocmai în acest act necesar prin care individualitatea singulară se rezumează și se concentrează întărind idealmente autonomia originară care e comună în toți și identică în toți”. Statul este astfel o nouă și superioară unitate, care reflectează în sine elementele uniforme din care rezultă.

Caracterul absolut al persoanei nu poate să nu fie așa dar recunoscut de Stat, iar drepturile naturale ale individului se întâlnesc și se întăresc într-o nouă entitate a cărei emanațiune, ca de la un centru comun, apare în dreptul pozitiv. Statul nu e

altceva decât o adheziunea individului prin faptul că intră în relațiune cu alți indivizi; el e formula rațională a acestei relațiuni întrucât e juridică. Acesta e de altfel sensul profund al contractului social.

Consecințele unei asemenea concepțiuni sunt de o deosebită importanță practică. Legea imanentă a Statului nu poate fi suprimată prin vreun act al puterii centrale, nici prin vre-o deliberațiune a majorității și nici chiar a totalității indivizilor. Calitatea de persoană, proprie oricărui subiect, nu poate fi materie de votare și nici chiar de renunțare proprie. Eroarea unora din sistemele așa zise democratice e de a crede, că majoritățile pot sacrifica minoritățile, cașicum cel mai tare ar avea dreptul de a oprima pe cel mai slab. Misiunea dreptului este tocmai de a se ridica contra unei asemenea tendințe. „Dreptul unui om e tot atât de sacru cât și acela a milioane de oameni“¹⁾

„Un stat care nu recunoaște egalitatea juridică și autonomia fundamentală a tuturor e un ștat ilegal.“ Statul nu se poate manifesta în mod legitim de cât ca „organ al autonomiei egale a componentilor săi.“

Dar, în această „calitate perpetuă de expresiune „sintetică al dreptului tuturor“, Statul e acțiune. El reprezintă necesitatea unei continue vigilențe și reintegrațiuni. Trebuie așadar luate în considerare „expresiunile concrete și istorice ale personalității care se desvoltă în mod variat pe această tramă fundamentală.“ „Numai o falsă filosofie ar putea recunoaște o contradicțiune insanabilă între cele două aspecte ale naturii umane: cel particular și cel universal, cel contingent și cel necesar, cel trecător și cel etern.“

În ființa sa vie Statul rezultă așadar și din caracterele proprii ale indivizilor cari-l compun cu individualitatea lor națională, cu determinațiunile lor psihologice și chiar fizice, care se desfășoară din generațiune în generațiune și crează un sistem de viață; el nu poate să nu fie și organul acestei sume de tradiții, de credințe și de aspirațiuni comune ce constituiesc caracterul național al unui popor.

În aceste condițiuni Statul are o serie de îndatoriri cari merg mult mai departe de cât o simplă tutelă a drepturilor individuale. El este organ al dreptului, tutor al caracterului național, promotor al dezvoltării progresive și al culturii naționale. Cum a scris Mussolini: „Statul nu e numai prezent, dar încă „și trecut și mai ales viitor“¹⁾. În orice caz însă nici un fel de utilitate, or care ar fi, nu poate fi voită de Stat cu prețul justiției, căci aceasta din urmă este binele suprem al său și rațiunea fundamentală a vieții sale“.

O altă consecință a principiilor puse este și necesitatea recunoașterii altor State. O Societate universală a genului uman este un postulat necesar al rațiunii. După cum indivizii se unifică în Stat, Statele se unifică într'o Societate superioară, în virtutea imperativului categoric care rezultă din constituțiunea lor rațională. Intocmai ca între indivizi, se impune

egalitatea juridică a statelor, iar autonomia lor reciprocă își găsește limita în respectul obligator al legii ideale care se impune oricărui Stat.

Dreptul pozitiv interstatic poate fi de altfel nedrept ca și cel intern și, întocmai ca pentru acesta, injustiția nu poate fi recunoscută. În acest sens trebuie înțeleasă maxima „pacta sunt servanda“ precum și așa zisul principiu al intervențiunii din dreptul internațional.

O ultimă problemă trebuie rezolvată. Care voință trebuie recunoscută în mod propriu ca voință a Statului.

S'ar putea crede, că voința Statului stă numai în manifestările puterii centrale ca voință socială preponderentă și că voința singularilor sau a grupurilor lor ar rămânea irelevantă.

E o necesitate de fapt, ca voința Statului să reprezente sub o anumite formă și voința privată. Statul nici nu ar putea de altfel determina *in concreto* numărările rapoarte juridice din viața individuală și socială de toate zilele.

Este sigur, că Statul nu poate abandona în mod arbitrar stabilirea raporturilor intersubiective și că autonomia individuală trebuie prezervată și integrată într'o largă asistență a Statului. Dar tocmai din cauza aceasta Statul nu poate înlocui această autonomie prin determinațiunile sale fără a călca drepturile naturale și nici nu poate refuza colaborarea spontană a indivizilor la menținerea și dezvoltarea ordinii juridice.

Astfel apare grava problemă pusă de tendința de fapt a indivizilor de a se asocia și a se organiza în instituțiuni sau corporațiuni capabile de a desvolta o activitate proprie normativă. Ele constituie ființe colective minore ale Statului și produc, ca și prin o generație spontanee, determinațiuni juridice, care toate tind a compune în cele din urmă o sistemă unitară, având ca centru printr'o atracțiune naturală, Statul. Toate aceste determinațiuni sunt drept latent etatic, care tind a se actualiza în cadrul Statului prin exigența de unitate a acestui centru juridic.

Statul are în această privință o largă funcțiune rațională de îndeplinit și teza dogmatică prin care nu se admit trepte intermediare între stat și individ nu se poate susține.

Nu se poate atribui Statului determinarea după plac a modului de formațiune și de viață a acestor asociațiuni naturale, căci ar fi a substitui metode mecanice și artificiale celor pe care natura le produce în mod mult mai adecuat, ca o realitate vie.

Dar autonomia lor naturală se încadrează în conștiința etatică printr'o armonizare superioară. E vorba de „o operă sagace și asiduă de educațiune politică, de înălțare și de încadrare“.

Proclamațiunile abstracte ale drepturilor individuale sunt insuficiente spre a rezolva problemele vieții concrete. O egalitate juridică numai formală duce la o crudă neegalitate și la o servitute a majorității populațiunii sub formă de proletariat. Aparenta libertate contractuală, trebuie înlocuită cu asociațiunile, grație

1) „La dottrina del Fascismo“, 1932.

cărora forța capitalului este echilibrată prin aceea a numărului.

O nouă sinteză, o nouă disciplină era necesară, fără a reveni la formele medievale nepotrivite aspirațiilor noi. Nu se suprimă astfel marile principii ale egalității tuturor înaintea legii, ale drepturilor civile atribuite or cărui om, ale primatului exclusiv al legii ca expresiune a suveranității naționale, superioară or cărui act arbitrar chiar și al organelor de guvernământ. Dar ele devin mai fecunde.

O asemenea încercare găsim în Italia nouă. Munca devine astfel acolo o datorie socială. Organizațiunea sindicală sau profesională e liberă. Sindicatul supus controlului etatic are dreptul de a reprezenta legalmente toată categoria de muncitori și de a încheia contracte colective obligatorii pentru toți, ca o funcțiune delegată în interesul public. Corporațiunile sunt recunoscute ca organe ale Statului, fără a se desființa inițiativa privată care e considerată ca instrumentul cel mai eficace și cel mai util al intereselor națiunii. (Carta del Lavoro, 1927). O magistratură a muncii se întemeiază (Legea din 3 Aprilie 1926). Iar Statul rămâne „organul suprem al dreptului“. Organizațiunea Corporativă se înserează astfel, ca termen mediu, între cei doi poli teoretici, individul și Statul.

În aceste condițiuni Statul proclamă personalitatea juridică a individului, o recunoaște, o consacără și-i conferă deci o valoare absolută. Din această recunoaștere rezultă „Suveranitatea“ sa și el devine cu adevărat un „Stat al Dreptului“, spre deosebire de organizațiunea feudală cu diviziunile ei în caste impenetrabile și fără comunicare între ele.

Autorul nu înțelege a dogmatiza toate dispozițiunile particulare ale noii organizații corporative instituite în Italia. Ele au din contra un caracter experimental și sunt pe cale de perfecționare zilnică în contact cu realitatea. Dar d-sa nu se îndoiește, că în semnificația lor fundamentală, ele răspund cerințelor filozofiei juridice, așa cum d-sa a expus-o în lucrările sale din trecut.

Insertiunea corporațiunii în reglementarea juridică a vieții, între individ și Stat, corespunde unei necesități de fapt și nevoii de libertate, constituind o revelație a sensului istoriei și o indicațiune de perfecționare etică.

Statul apare astfel el însuși autonom ca o emaniune a legii etice raționale. Ca și individul, el nu e liber, decât atunci când se supune legii rațiunii pe care o poartă în sine ca o esență proprie a sa și care deschide largi perspective nu numai spre o ordine internă cât mai justă, dar încă spre una internațională derivată din ideea de justiție. Aceasta din urmă singură poate potoli „setea de dreptate“ a evanghelistului Matei constituind onoarea supremă și esența luptei dureroase zilnice a naturii noastre

Cultul ideal al justiției, coprinzând umanitatea întreagă, reprezintă astfel un fel de religie, ai cărei sacerdoți suntem noi juriștii. El singur înobilează exis-

tența și în el se manifestă rațiunea solidarității care trebuie să înfrățească pe juriștii tuturor țărilor.

* * *

Expunerea pe care a încercat o astfel D-l Giorgio Del Vecchio, reprezintă o profundă manifestațiune a idealismului juridic contemporan. Înălțându-se cu mult deasupra observațiilor mioape ale unui pozitivism fără înțeles științific real, d-sa a știut să lege într-o impresionată și originală sinteză, aspirațiunile cele mai înalte ale spiritului uman cu necesitățile metodologice ale științei celei mai minuțioase. Generozitatea concepțiunii, lărgimea și logica ei strânsă, fac din această scurtă expunere una din expresiunile cele mai nobile ale culturai contemporane,

Mircea Djuvara

Profesor la Facultatea de Drept
din București

JURISPRUDENȚA ROMANA

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I-a

Audiența de la 12 Decembrie 1935

Președinția D-lui S. Tipei, consilier

Gheorghe Sion cu Gheorghe Tomaș

REVIZUIRE. — OMISIUNEA INSTANȚEI DE A SE PRONUNȚA ASUPRA UNUI CAPĂT DE CERERE. — ART. 283 PR. CIVILĂ.

SERVITUȚI. — VEDERE ASUPRA PROPRIETĂȚII VECINULUI. — ART. 612 COD. CIVIL.

1° Omisiunea Tribunalului de a se pronunța asupra unui capăt de cerere, nu constituie un motiv de casare, ci, potrivit art. 288 al. 4 pr. civ. constituie un motiv de revizuire.

2° Legiuitorul prin art. 612 codul civil dispune în mod categoric și fără nici o restricțiune că nimeni nu poate avea vedere sau ferestre spre vedere asupra proprietății vecinului său; astfel că nu se poate condiționa proibițiunea prevăzută de acest text de lege, de posibilitatea de a se vedea prin această ferestră în chiar interiorul proprietății vecinului sau de existența vreunei vexațiuni pentru acel vecin.

No. 1586. — Admis recursul făcut de Gh. Sion în contra sentinței No. 44/929 a Trib. Bacău S. II în proces cu Gh. Tomaș.

Curtea deliberând,

Văzând motivul I de casare astfel formulat:

1) „Omisiune esențială și violarea dreptului de apărare, prin aceea că Tribunalul nu se pronunță de „loc asupra cererii mele de a obliga pe zisul meu „vecin să-și ridice construcțiile ce a făcut pe locul meu și a schimbat cursul pârâului dintre noi; iar „asupra cererii de revendicare, pe motivul că încălcare n'ar fi din partea sa, ci din a altui vecin, motiv ce nu rezultă de nicăeri și nici măcar nu mi-a „fost pus în discuție de Tribunal, întrucât adversarul meu lipsea“.

Având în vedere, că, prin sentința atacată cu re-

curs, Tribunalul a respins ca nefondat apelul făcut de recurentul Gheorghe Sion, în contra cărții de judecată No. 488/927 a Judecătoriei mixte Târgu Ocna, prin care s'a respins acțiunea, prin care recurentul revendica, de la intimatul Gheorghe Tomaș o întindere de circa 50 m. p., teren situat în comuna Slănic, Satul Nou, și cerea obligarea aceluia la desființarea lucrării făcute, care a schimbat cursul pârâului ce trece pe locul recurentului și la desființarea a două ferestre și a unui balcon;

Că, pentru a da această soluțiune, Tribunalul constată în fapt și motivează, că, din depozițiile martorilor audiați nu rezultă că intimatul Gh. Tomaș ar fi încălcat suprafața de 50 m. p., arătată de recurent și nici că ar fi abătut cursul unui pârâu pe locul recurentului, ci, din contră, rezultă că intimatul a construit noul zid al vilei sale la o distanță de 0,70 c. m. de vechiul zid, iar din schița de plan rezultă că porțiunea de 2 m. 80 c. m., ce-i lipsește recurentului la lățimea din fundul proprietății sale, cu care pretinde că este încălcat de intimat, se datorește încălcării celui alt vecin al său, loje Seghete;

Că, constată mai departe Tribunalul, din depozițiile martorilor și din schița de plan rezultă că cele două ferestre și balconul construite de intimat la vila sa, are vederea dreaptă înspre proprietatea recurentului, de a cărei limită despărțitoare sunt numai la o distanță de 0,70 c. m.; că, întrucât vederea lor dă înspre zidul vilei recurentului, prin care este exclusă posibilitatea pentru intimat de a vedea în interiorul proprietății recurentului, recurentul nu poate cere desființarea acestor ferestre și a balconului de la vila intimatului în temeiul art. 612 c. civ., al cărui motiv este de a feri pe vecini de diferitele vexațiuni reciproce;

Având în vedere că prin partea I a motivului I de casare se pretinde că Tribunalul a comis o omisiune esențială prin acela că nu se pronunță asupra cererii recurentului de a se obliga intimatul să-și ridice construcțiunile ce a făcut pe locul recurentului și care au schimbat cursul pârâului dintre ei, iar prin partea a II-a a motivului se pretinde că Tribunalul a violat dreptul de apărare prin aceea că a constatat că încălcarea n'ar fi din partea intimatului, ci din partea altui vecin, deși acest motiv n'a fost invocat de nimeni și nici n'a fost pus în discuțiune de Tribunal;

Considerând, că, omisiunea Tribunalului de a se pronunța asupra unui capăt de cerere nu constituie un motiv de casare, ci, potrivit art. 288 pt. 4 pr. civ.; unul de revizuire, așa că prima parte a motivului I de casare nu este întemeiată;

Considerând că, Tribunalul, examinând susținerea recurentului că intimatul i-ar fi încălcat o parte din teren, și constatând că acel teren nu a fost încălcat de intimat, ci de un alt vecin, nu a făcut decât să examineze susținerea recurentului, nu a invocat deci nici un motiv din oficiu, fără a-l pune în discuția părților, așa că nu poate fi vorba de violarea dreptului de apărare după cum pretinde recurentul și prin urmare și partea a doua a motivului de casare nu este întemeiată.

Asupra motivului II de casare:

2) „Violarea art. 612 c. civ., prin aceea că-mi respinge și cererea de a obliga pe acelaș vecin să-și închidă două ferestre ce a deschis spre proprietatea mea și un balcon; cu toate că constată că ele au vederea dreaptă și au fost deschise la o distanță numai de 0,70 cm, de proprietatea mea”.

Considerând că, potrivit art. 612 c. civ., nimeni nu poate avea vedere sau ferestre spre vedere nici balconul asupra proprietății vecinului, de nu va fi o distanță de 19 decimetri între zidul pe care se deschid aceste vederi și proprietatea vecină; că, însă, nici acest text și nici vre-un alt text de lege nu condiționează aplicarea acesei dispozițiuni de posibilitatea de a se vedea prin aceste ferestre sau balcoane în interiorul proprietății vecinului și nici de existența sau sau neexistența vre-unei vexațiuni pentru acest vecin.

Că, astfel fiind, și întrucât în speță Tribunalul, deși constată că între zidul pe care se deschid ferestrele și balconul intimatului și proprietatea recurentului există o distanță mai mică decât cea prevăzută de lege, totuși respinge cererea recurentului, numai pe considerațiunea că aceste ferestre și balconul au vederea înspre zidul vilei recurentului, fiind astfel exclusă pentru intimat posibilitatea de a vedea în interiorul proprietății recurentului, prin aceasta Tribunalul a violat art 612 c. civ., așa că motivul II de casare fiind întemeiat, sentința atacată urmează să fie casată, iar pricina trimisă la acelaș Tribunal spre o nouă judecată;

Pentru aceste motive, casează.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI S. II-a

Audiența de la 14 Martie 1934

Preșidenția D-lui Ion Bottez, consilier

Paven Ion zis Pavel Ion cu Societatea „Carpatina”

ACCIDENT DE MUNCĂ. — DELICT NEINTENȚIONAT. — INSTANȚĂ COMPETINTE. — ART. 248, 249 C. P. — ART. 998, 999, 1000, 1001, 1002 ȘI 1003 COD. CIVIL. — ART. 140 ȘI 148 DIN LEGEA ASIGURĂRILOR SOCIALE DE LA 1912.

Din faptul că un patron, trecând pe un lăcrător de la un serviciu la un altul, pe care acesta nu'l cunoștea, i-a cauzat o rănire, nu poate rezulta că patronul a comis cu intenție un delict penal generator de daune, pentru a fi judecat după dreptul comun, de oare-ce art. 248 și 249 c. p. sunt delict neintenționate încadrate în art. 148 din legea asigurărilor sociale, care închide calea dreptului comun pentru daunele provenite din delict și quasidelict.

No. 124. — Respins ca nefondat apelul făcut de Paven Ion zis Pavel Ion în contra sentinței civile No. 1259/931 a Trib. Ilfov S. III civ. cor.

Curtea în majoritate,

Asupra apelului de față făcut prin cererea înaintată cu adresa înreg. la Nr. 3198/931 de Paven Ion zis Pavel Ion în contra sentinței civile Nr. 1259/930

Trib. Ilfov secția III-a, prin care i s'a respins cererea de un milion daune dela Soc. Carpatina,

Având în vedere susținerile părților, lucrările și actele din dosar din care se constată următoarele: Reclamantul era lucrător la fabrica Soc. Forestieră Carpatina din Brezoi-Vâlcea dela 1923. În ziua de 13 Martie 1929 a suferit un accident care l-a dus la amputarea unui picior a cărui parte inferioară i-o zdrobise o mașină. Din cauza aceasta rămânând invalid s'a adresat comisiunii de asigurări care prin sentința Nr. 350 din 8 Aprilie 1930 găsinde că putea de muncă a scăzut cu 80% și aplicând cotele din lege, i-a fixat o pensie lunară de 106.70 lei cu ncepere de la 1 Aprilie 1930. Independent de această cale, reclamantul a făcut și acțiunea de față care i-a fost respinsă pe motiv că nu poate fi intentată decât în contra asociației Patronale.

Având în vedere că înaintea Tribunalului și a Curții reclamantul a susținut că este în drept să ceară daune pentru că presupușii Patronului au comis delictul prevăzut de art. 248-249 c. p. cauzând rănirea lui prin obligarea la un serviciu ce nu cunoștea și pentru dovada acestor obligațiuni a cerut proba cu martori.

Având în vedere că din cuprinsul acțiunii se vede că piciorul reclamantului i-a fost apucat pe când împingea la buștenii cari mergeau la retezat, fără să știe că valțurile nu sunt bine acoperite și că podeaua e stricată.

Având în vedere că ocupațiunea lui era la descărcatul buștenilor așa încât atribuțiunea de a împinge buștenii la mașina de retezat nu ar fi dintre acelea care l-ar depărta de specialitatea lui chiar dacă lucrul se făcea în apropierea unei mașini.

Având în vedere că această materie este reglementată prin legea din 1912 la cap. 3 privitor la asigurarea contra accidentelor.

Că această lege după ce arată cum funcționează asociația patronală, prevede prin art. 148 următoarele: patronii întreprinderilor prevăzute la art. 140 sunt obligați a participa la asociația patronală în scopul de a asigura împreună pe lucrătorii lor în contra riscurilor provenite din accidente de muncă, în marginile fixate prin legea de față; și mai departe același text dispune: art. 998, 999, 1000, 1001, 1002 și 1003 c. civ. nu sunt aplicabile cazurilor de accidente prevăzute în această lege.

Având în vedere că această lege închizând calea dreptului comun pentru daunele din delict conform textelor de mai sus, urmează a vedea dacă au mai rămas excepțiuni dela art. 148 în care se poate încadra acțiunea de față.

Considerând că dacă patronul ar comite un delict intenționat cum de exemplu: ar pune foc fabricii, ar provoca inundarea ei, ar face să explodeze un cazan și din această faptă s'ar cauza moartea sau rănirea lucrătorului, desigur că art. 148 n'ar fi aplicabil și dăunatul ar putea merge la dreptul comun. Titlul lui nu mai este atunci de lucrător păgubit în

timpul și din cauza lucrului, ci este parte civilă contra delinquentului pedepsit penal care excede dreptului patronului și comite delict.

Considerând că în contra patronilor sau prepușilor nu există nici o acțiune penală.

Considerând că chiar dacă s'ar stabili pe deplin în speță că patronul a trecut pe reclamant dela un loc la altul, de aci n'ar putea rezulta că a comis cu intenție un delict generator de daune, pentru că în chiar ipoteza reclamantului, art. 248 și 249 c. p. sunt delict neintenționale și prin urmare ele se încadrează tocmai în art. 148, pentru că în genere dacă nu se face o greșeală de una din părți, nici nu se poate produce accidentul, (în același sens Casație S. II Jur. Rom. 1914 p. 447 invocată chiar de reclamant)

Considerând că în ipoteza când patronul ar pune un lucrător la o muncă cu desăvârșire străină meșteșugului lui, sau n'ar lua măsuri pentru evitarea accidentelor, legea a prevăzut dispozițiuni și sancțiuni în art. 53 și 157, tocmai pentru a rezolva în cadrul ei asemenea situațiuni, luându-le dela dreptul comun.

Considerând că fiind astfel, proba cu martori cerută este neconcludentă, pentru că prin ea s'ar ajunge la dovada unui fapt pentru care legea specială a prevăzut daune cari s'au și acordat, așa încât trebuie să fie respinsă.

Având în vedere că această apărare în contra fiinelui de neprimire fiind înlăturată, apelul rămâne nefondat și urmează a fi respins.

Pentru aceste motive, redactate de D-l Consilier Ioan Botez, respinge.

Semnați: *I. Botez, A. Lerescu, Ch. Alimănescu, Camil Demetrescu.*

O P I N I E

Asupra probei cu martori cerută de apelantul Pavel Ion zis Paven Ion, pentru a dovedi că pierderea piciorului de către dânsul este rezultatul unei infracțiuni la legea penală, — delictul de rănire prin imprudență prevăzut și pedepsit de art. 249 comb. cu art. 248 c. p. — săvârșită de către intimata Societatea Carpatina cu sediul în București str. Bacaloglu No. 4, care, deși apelantul era muncitor cu brațele la descărcatul buștenilor din vagoane, la fabrica Societății intimei din comuna Brezoi Jud. Vâlcea, l-a întrebuințat totuși în dimineața zilei de 13 Martie 1929 în lipsa a doi lucrători de specialitate, în contra voinței sale, forțat prin injurii și amenințări, la punerea în funcțiune a unei mașini de retezat buștenii, defectuoasă, ale cărei valțuri cari se aflau la suprafața pământului, erau neacoperite și podeaua din dreptul lor ruptă, treabă la care nici nu se pricepea și care, dela primele mișcări, din cauza nepriceperii sale pe de o parte, a defectuosității mașinei și a neluării de către societate a măsurilor de siguranță care să preîntâmpine accidentele pe de alta, i-a retezat partea de jos a piciorului, care a dus, în urma mai multor operațiuni, la amputarea piciorului din coapsă.

Având în vedere că intimata cere respingerea probei cu martori ca inutilă, întrucât, potrivit legii asigurărilor muncitorești din 27 Ianuarie 1912, reclamantul neavând dreptul decât la o rentă plătită de Casa Asociației Patronale, el nu poate reclama vreo

daună pentru paguba încercată prin acel accident, potrivit art. 148 al. ultim. din aceeași lege, dispozițiunile art. 998, 999, 1000, 1001, 1002 și 1003 din cod civ. nefiind aplicabile cazurilor de accidente prevăzute în acea lege.

Considerând că, potrivit dispozițiilor legii asigurărilor sociale, întreprinderile supuse asigurării contra accidentelor între cari, potrivit art. 140 al acelei legi, intră și întreprinderea exercitată de societatea pârâtă, sunt datoare potrivit art. 148 din acea lege, să participe la asociația patronală, a cărei ființă își are baza în acea lege, vărsând o cotizație lunară pentru fiecare lucrător sau muncitor pe care îl întrebuințează în întreprinderea sa, pentru ca în caz de rănire prin accident de muncă să i se poată servi accidentatului o rentă pentru toată durata invalidității, iar în caz de moarte din aceleași cauze, să se poată acorda o pensie nevăduvei și copiilor accidentatului.

Că, în dorința de a favoriza pe muncitorii, legiuitorul care prin acea lege, a voit ca, punându-i la adăpostul insolvenței întreprinzătorilor și crușându-i de cheltuielile și de târăgăniile unor procese, să le asigure plata unei rente, ale cărei norme de stabilire sunt fixate de lege, a dispus prin art. 148 al. penultim ca plata ei să se facă fără a se cerceta dacă accidentul provine din forță majoră sau din greșeala victimei, prevăzându-se prin ultimul alineat al aceluiaș articol, că dispozițiunile art. 998, 999, 1000, 1001, 1002 și 1003 c. civ., — care tratează materia delictelor și quasi delictelor civile, — nu sunt aplicabile cazurilor de accidente prevăzute de acea lege.

Că dacă, în cazul unui accident de muncă care intră în cadrul delictelor și quasi delictelor civile, accidentatul nu se mai poate adresa justiției pentru ca pe baza art. 998 și urm. c. civ. să ceară să fie desdăunat de patronul întreprinzător, de paguba ce i-a fost cauzată prin accident, suma pe care ar fi putut-o obține pe calea justiției fiind înlocuită cu renta pe care asociația patronală este datoare a i-o plăti, — în speță 106 lei 70 bani lunar, — în caz când accidentul întâmplat nu mai constituie un risc profesional, — în contra căruia legiuitorul după cum o spune categoric în art. 148 al. legii, a înțeles să asigure pe muncitor, ci o infracțiune la legea penală, cel lezat este în drept să se adreseze justiției, pentru ca, pe baza, nu a art. 998 c. civ., care se ocupă de despăgubirile ce decurg din delictele și quasi delictele civile, ci a art. 1, 3 și 4 pr. pen., care proclamă dreptul la daune în favoare celui lezat prin o infracțiune și pe care legea asigurărilor sociale nu le-a desiiințat, să obțină dreapta reparare a prejudiciului cauzat.

Că dacă atunci când patronul, deși supunându-se prescripțiilor legii care, sub sancțiunea unei amenzi prevăzută de art. 157 al. legii, îl obligă să ia măsurile pe cari Statutele asociației patronale, potrivit art. 149 parag. 5 îi impune îndatorirea să le aducă la îndeplinire, pentru ca accidentele să fie evitate, se întâmplă totuși un accident, fie dintr'un caz de forță majoră, fie dintr'o lipsă de experiență a victimei, accidentul îmbracă pentru victimă caracterul unui risc profesional; în cazul însă când accidentul este datorit tocmai neluării de către patronul întreprinzător a acestor măsuri pe cari legea îl obligă să le ia pentru prevenirea lui, accidentul, deși săvârșit în sfera de activitate a întreprinderii, îmbracă caracterul unei infracțiuni ale cărei consecințe nu a înțeles legea asigurării sociale să le reglementeze prin dispozițiunile ei, rămânând ca ele să fie soluționate după dreptul comun.

Că întrucât apelantul, prin proba cu martori cerută, tinde să dovedească că pierderea piciorului de către dânsul este rezultatul unei infracțiuni la legea penală săvârșită de societatea intimată, prin reprezentanții ei, proba cu martori, admisibilă în drept, este și utilă în cauză și caută să fie admisă.

Pentru aceste motive.

Subsemnatul Ștefan P. Mihăileanu Consilier al acesteia Curții suntem de părere să se admită proba cu martori cerută de apelant.

Semnat: Ștefan P. Mihăileanu.

Atragem atențiunea cititorilor noștri asupra **Prospectului de emisiune a împrumutului de înzestrare** pe care îl publicăm și în acest număr.

Cine subscrie la acest împrumut, pe lângă că săvârșește un act de patriotism, are în acelaș timp și avantajul de ași asigura o dobândă bună la suma subscrișă.

Prin tragere la sorți va primi pentru fiecare mie de lei subscrișă 1200 lei și poate să mai câștige și premii de câte 3.000.000, 1.000.000, 500.000 și 100.000 lei în total 12.600.000 lei anual la fiecare miliard subscriș.

La sumele încasate din cupoanele și amortizările împrumutului nu va plăti nici o taxă și nici pentru moștenire sau pentru dotele sau donațiile constituite în titlurile acestui împrumut nu va plăti vre-o taxă.

Plata unei obligațiuni de 1000 lei este de 880 lei din cari 200 lei pot fi plătite în titluri din vechile rente.

Codul General al României

Vol. I—XXI (15 volume legate în pânză) cuprinzând toate codurile, procedurile respective, legile decretate și regulamentele dela 1856-1933 cu adnotări, trimiteri, modificări, adică întreaga noastă legislație.

Toate volumele elegant legate în pânză și introduse într'o tocă de carton Lei 6800.

Volumul XXII (1934) apare la 1 Ian. 1935.

Codul Civil Român

Vol. I — IX (legate în pânză). Adnotat cu textul art. Italiene și Belgiene cu doctrină Franceză și Română și jurisprudența completă 1868—1927 (în genul lui Fuzier Herman). Opera premiată de Academia Română cu marele premiu „Gh. Asachi”.

Toate 9 volume elegant legate în pânză și introduse într'o tocă de carton Lei 4000.

I, II, III, IV	a Lei 400
V, VI, VII	” ” 300
VIII, IX	” ” 500
legătura în pânză, vol.	” ” 70

Noul Cod de Audiență

Cuprinde toate modificările precum și ultimele legi ale legislaturii din Octomvrie 1932. Legea Timbrului cu toate modificările până la 1 Noemvrie 1932, ambele legi ale conversiunii agricole, controlul averilor, legea modificată a concordatului preventiv, legea avocaților, legea asigurărilor, legea contractelor de muncă ș. a.

Toate legile cu ultimele modificări. În total 120 legi, coduri și regulamente.

Elegant legat în pânză Lei 800

” ” ” piele ” 1050.

Se acordă avantajoase condițiuni de plată.

Ediția, „Universală” Alcalay & Co.